

Szinte hang nélkül, teljes izgalomban ástak, mire megtalálták a műanyag kincsesládát, mely tömve volt kaccal. Az osztás egy takaró közepén zajlott. Oda borítottuk a tartalmat a jobb áttekinthetőség kedvéért. Itt sem volt veszekedés. Komolyan vették...

Ezzel lett vége. A szerepből automatikusan léptek ki, mikor szüleiknek mutogatták csinos kis szerzeményeiket. Azt mondtuk (a szülők is): EZ JÓ BULI VOLT!

Impulzus táborok – a résztvevők visszajelzései alapján

Lázár Péter¹

Az Impulzus táborokban² végzett hatékonyságvizsgálatról, a mérés eredményeiről lapunk 28. számában olvasható tanulmány.

További írások foglalkoznak a táborsorozattal a Dramatikus módszerek a bűnmegelőzés szolgálatában című kiadványban (Országos Bűnmegelőzési Központ, Magyar Drámapedagógiai Társaság, Bp. 2004. szerk. Kaposi László).

A gyerekek öt napos tábori program során 34 órát töltöttek a drámatanárok által irányított foglalkozásokon. A tábor munkájáról készült dokumentumfilmben³ találkozunk valamennyi foglalkozástípussal, amelyeket a gyerekeknek kínáltunk. Érdekes megnéznünk, hogy a 34 órából mennyit szánunk az egyes tevékenységekre. Brook filmjének vetítését is beleszámítva összesen 23 órát töltöttünk a szigetjátékkal⁴. A fennmaradó időben 1,5-2 órás foglalkozások keretében tartottunk:

- ismerkedő játékokat
- az érzékszerveket próbára tevő érzékelő gyakorlatokat
- ön- és társismereti foglalkozást
- színjátszós vetélkedőt
- valamint utolsó este egy diszkót.

A program fontos eleme volt egy önálló színházi nevelési foglalkozás.

A mérések eredményeivel már megismerkedhettünk.⁵ Ezzel együtt és ettől függetlenül érdemes megnéznünk, hogy milyen *közvetlen visszajelzéseket* adtak a gyerekek és az őket kísérő pedagógusok az Impulzus táborról, mert ezek a friss élmény hatására megfogalmazott vélemények más szempontból is rámutatnak a módszer hatékonyságára.

Minden tábor végén arra kértük a gyerekeket, hogy négy befejezetlen mondat kiegészítésével értékeljék az együtt töltött öt napot. Két kérdés vonatkozott a szigetjátékra, kettő pedig minden egyébre, ami a táborban történt: „Nekem a mi történetünkben az tetszett a legjobban...”. „Az nem tetszett,... Az hiányzott...”.

¹ A szerző – ismert drámapedagógus, gyermekszínjátszó rendező – több tábori turnusban foglalkozásvezetőként vett részt. Foglalkozásvezető: a magyar színházi nevelési terminológiában a programok facilitátor szerepkörében dolgozó, a színész-tanárok munkaközösségét az adott játékokban összefogó, irányító szakember megnevezése. (A szerk.)

² A Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központja és a Magyar Drámapedagógiai Társaság között 2003-ban jött létre az együttműködési megállapodás, melynek eredményeképp olyan prevenciós drámapedagógiai programok születtek és valósultak meg, melyekkel a fiatalok az iskolai tanév során intenzív tábori együttlét formájában találkozhatnak. A program neve: Impulzus tábor. Összesen három különböző korcsoport számára készültek programcsomagok, melyeken egyenként 5 napig tartó táborokban vehetnek részt a tanulók.

³ SZIGETJÁTÉK („Az én uralkodásom alatt demokrácia lesz”). Módszertanbemutató dokumentumfilm. Készült a Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központjának megbízásából. Bp. 2004. Rendező: Nyári Arnold

⁴ Lipták Ildikó – Romankovics Edit (2003): Legyek ura. Prevenciós drámaprogram 11-12 évesek számára. Kézirat.

⁵ Szitó Imre: Hogyan hat egy drámapedagógiai program a serdülőkor küszöbén álló fiatalok normakövető viselkedésére? In: Drámapedagógiai Magazin 28. szám. Magyar Drámapedagógiai Társaság. Bp. 2004. Szerk.: Kaposi László

Négy tábor válaszait csoportosítva és a választások gyakorisága szerint rangsorolva a következő listát kaptuk:

A szigetjátékra vonatkozó pozitív visszajelzések:

1. Szereplés („színészkedés”, „mi játszottunk”), azaz felvehettünk egy szerepet, és abban kipróbáltuk magunkat (egész csoportos improvizáció) – dramatikus játék, illetve a kiscsoportos játék bemutatása (színházi típusú tevékenység).
2. Sok és jó játék, közös játék a drámatanárokkal (felnőttekkel).
3. Emberi kapcsolatok építése (barátkozások, szerelmek, gyermek-felnőtt barátságok).
4. Társas együttlét élménye.
5. Problémafeltáró és problémamegoldó munka.
6. Konkrét foglalkozásrészletek: pl. „amikor kettészakadt a csapat”, „kunyhót építettünk”, „megtaláltak bennünket”.

A tábori életre vonatkozóan a legtöbb résztvevő azt írta, hogy minden, illetve sok minden tetszett, nem tud egyetlen dolgot kiemelni. Sok gyerek itt is az emberi kapcsolatok építését és a társas együttlétet jelölte meg, és ezen belül nagy súllyal szerepeltek a drámatanárok személyével kapcsolatos pozitív jelzések.

A szigetjátékban sok gyerek számára Röfi halála jelentette a legrosszabb pillanatot. Ez nem a játék minőségére, hanem a pillanat súlyára és átélésére vonatkozó értelmezés és semmiképp sem azt jelenti, hogy ezt a részt a gyerekek szerint ki kellett volna hagyni vagy meg kellett volna változtatni. (Röfi halálát a gyerekek nézőként élhették végig. Egy állóképekkel megszakított, narrációval kísért, lassított némajátékot mutattunk nekik, amelyben tanárok játszották Jacket és két vadásztársát. Röfit nem jelenítettük meg.)

Érdekes, hogy a gyerekek közel negyede sem a játékra, sem a tábori életre nem adott negatív visszajelzést (minden jó volt, minden tetszett). Néhányan rövidnek tartották a foglalkozások közötti szüneteket, és sokan szerettek volna este „hivatalosan” is tovább fennmaradni.

Három iskolával a tábor után is közvetlenül tartani tudtam a kapcsolatot. Ezekben az iskolákban a kísérő tanárok segítségével két-három hét múlva is kértünk szóbeli visszajelzést. Ekkor még mindig élénken foglalkoztatták a gyerekeket a tábori élmények. A szigetjáték minden eleme kapott pozitív visszajelzést. A legtöbb gyermek a kiscsoportos munkákat említette elsőként (szertartások, reklámkészítés), fontos és emlékezetes volt számukra az egyik záró mozzanatként beiktatott egyéni munka, amely a szigetes játékra vonatkozó reflexióra adott lehetőséget (napló illetve levélírás szerepben). Következzék néhány rövid részlet ezekből az írásokból:

Kedves Naplóm!

*Hazaérkezvén a szigetről nagyon furcsának találtam a házat, melyet otthonnak vettem. Olyan volt a szigeten, mintha az egész emberiség újra kezdődne és mindent nekünk kellett volna feltalálnunk. Megszoktam már a szigeti körülményeket. Egyetlenegy volt az, ami testileg és lelkileg nagyon megütött!!!! A legmegértőbb ember halála! Röfi!!! Istenem, azt az érzést még soha nem éreztem, olyan volt, mintha egy legjobb barátomat vesztettem volna el!!! De nem szeretnék erről beszélni (írni), mert ismét elkap a sírógörcs!!!... Amikor Amy-t megválasztották, nem tudtam, hogy mit várhatok ettől a lánytól. Nem hittem, hogy rendet tudna tartani a szigeten. Aztán jöttek a nagy veszekedések a Jackkel. Akkor is nagyon rosszul éreztem magam. Nem vagyok egy veszekedős típus, de ha kell, akkor kell!!! És egy dolog, amit utálok, és azok az árulók!!! Tudom, hogy ezt nem tudnám elmondani senkinek, mert egy ilyen történetet mesélni SZÖRNYŰ! De nagyon jó, hogy ki tudtam írni magamból!!! Most, hogy otthon vagyok, hiányoznak a szigeten szerzett barátaim! Meg az a kedves kis főnököske is hiányozni fog, mégpedig Amy!!!
Hát, anyu szólt, hogy menjek aludni! Hát megyek! Sziasztok! Majd még írok!!!*

Ebben a csoportban egy lányt választottak a sziget vezetőjéül, akit a játékban Amy-nek hívtak.

KRÓNKA

A táborunkban látszólag nyugodt és csendes volt az élet, de a levegő szinte vibrált a mi csapatunk és a Jackék csapata közötti feszültségtől. (Már jó ideje.)

Már jó ideje volt, hogy találkoztunk valakivel a másik csapatból, és nem tudtam, meddig fog ez folytatódni. Egy csillagfényes éjszaka, amikor a kunyhóban feküdtem, távoli zajokra lettem figyelmes. Valószínűtlennek tűnt, hogy állat kelti őket. Nem szóltam senkinek, mert féltem, hogy kinevetnek, és azt hiszik, hogy gyáva vagyok. A hangok közeledtek, és a kunyhóban többen is felkapták a fejüket. Nem bírtam fékezni magam, és elindultam, hogy körülnézzek, ám erre nem lett szükség, mert csatakiáltás hallatszott: a tábor előtt ott állt Jack csapata, felfegyverkezve. Nagyon megijedtem. Legnagyobb meglepetésemre azonban a támadásra nem került sor. Hajókiért hangja harsant és én reménykedni kezdtem a hazajutásban. A kapitány középkorú, kedves ember volt. Miután elmondtuk neki a történetünket, beleegyezett, hogy hazavisz minket. Kellemes utunk volt, alig vártuk a hazatérést a civilizált világba, és persze a szüleinkhez. Amikor a kikötőt megláttuk, a csoport hatalmas éljenzésben tört ki, néhányan még könnyeztek is a meghiúsultságtól. Nem sokkal később boldogan öleltem szüleimet, akik már azt hitték, hogy soha többé nem látnak engem. Most, hogy újra itthon vagyok, nagyon furcsa és szokatlan minden. Sokat gondolok a szigetre.

JACK NAPLÓJA

-ötödik fejezet-

MEGBÁNTAM!

Kedves naplóm! Amikor megjöttünk a hajóval, megláttam a szüleimet. Nagyon megörültem nekik. Amikor kiszálltunk, nagyon örültek nekünk. Odafutottak hozzánk. Becky (Röfi) szülei is futottak. Keresték őt, de nem találták meg. Ekkor valami furcsa, és szomorú érzésem támadt. Már nem voltam büszke arra, amit csináltam. Hosszú ideig néztem azt, hogy sírnak a szülei. Utólag visszagondolva nem volt jó dolog, amit tettem. Még fel sem tudom fogni. Itt vagyok 14 évesen és már megöltem egy embert. Szegény Becky. Szegény szülei. Sajnálom!!

A visszajelzések alapján fontos és erős eleme volt a kiegészítő programoknak az „érzékek labirintusa”, amelyben a látást kiiktatva 80 percen keresztül élesíthették a gyerekek egy-egy érzékszerveiket. A gyakorlatok egy része a társakkal folytatott, illetve a társakra irányuló tevékenység volt.

Kiemelkedően a legnagyobb tetszési index-szel a TIE-foglalkozások büszkélkedhetnek. Az említett iskolák tanulói a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ *Már megint itt van a... szerelem* című foglalkozásán vehettek részt. A tábori körülmények – amikor is szerelmek születnek és dőlnek romba órák alatt – hihetetlenül erősen fókuszálják azokat a nemiséghez kapcsolódó kamaszkori vágyakat, félelmeket, feszültségeket, amelyekkel az említett program foglalkozik. Ez a kedvező fogadtatás bátorítás lehet arra, hogy a TIE-foglalkozásokat beépítsük a más témák köré szerveződő táborokba, még akkor is, ha az adott tábor szakmai programja nem drámás irányultságú (pl. erdei iskola).

Értekes visszajelzéseket kaptunk azoktól a kísérőtanároktól, akik megfigyelőként részt vettek valamennyi foglalkozáson. Idézetek két levélből:

Jóleső érzés számunkra, hogy három hét elteltével a gyerekek még mindig jó szívvel emlegetik a tábori élményeiket és mi is gyakran felhozzuk példaként az ottani tapasztalatainkat (...) A foglalkozásokon tanulságos volt számunkra olyan helyzetekben látni a gyerekek megnyilvánulásait, amelyek az iskolában nem adóttak. Sok olyan dolgot megtudtunk belső világukról, ami itthon eddig sem, és valószínűleg ezután sem derült volna ki... Elgondolkodtató, hogy olyan témában, ami érinti és érdekli őket, képesek több órán át, akár délután vagy este is tevékenykedni... A drámatanárok a gyerekek megfogalmazása szerint „lazák, és nagyon értik a drámázást”. A foglalkozásokat bevezető játékokkal kellően rá tudták őket hangolni a munkára és pozitív személyiségük nagyban befolyásolta a munkához való hozzáállásukat. Többen megfogalmazták, hogy ilyen mentalitású tanárokat kívánának maguknak itthonra is... A gyerekek majdnem egyhangúan megegyeztek abban, hogy nagyon-nagyon kevés ebből a programból egy hét, ők akár egy hóna-

pot is kibírtak volna... Szeretnénk, ha az itt látottakból, tapasztaltakból (játékok, feladatok, munkaformák, tanári hozzáállás) valamicskét mi is be tudnánk építeni tanári munkánkba.

A foglalkozásokon nagyon sok ötletet kaptam egy-egy házi olvasmány feldolgozásához... Nekem talán az volt a legnehezebb, hogy csak passzív szemlélőként vehettem részt a foglalkozásokon.

A drámatanár (foglalkozásvezető) tapasztalatai csak megerősíthetik ezeket a visszajelzéseket. Érzékelhetően a legnagyobb impulzust a tábor a társas kapcsolatok minőségi változásához adja. Ezek egyrészt gyerek-gyerek közötti kapcsolatok, amelyekben már a tábor ideje alatt történik változás, átrendeződés. (Az átrendeződések egy része a tanári visszajelzések alapján tartós változás. Tudunk olyan gyerekekről, aki négy és fél évig teljesen periférián volt, és az Impulzus tábor adott lehetőséget arra, hogy bekerüljön a közösségbe.)

A gyerek-gyerek kapcsolaton belül is beszélünk kell arról a hatásról, ami a tábor ideje alatt még nem hoz változást, de felkelti az igényt a társas kapcsolatok átalakítására. E vonatkozásban az empátia változását mutató mérési eredményre és a már említett tanulmányban szereplő értelmezésre utalunk (ld. az 5. sz. jegyzetet!). Érdekes volt tapasztalunk, hogy néhány csoportban már a második-harmadik naptól észrevehetően változott a gyerekek egymás közötti kommunikációja, beleértve a szóhasználatot is.

Egy másfajta felnőtt-gyermek viszonyra vonatkozóan is értékes tapasztalatokat szerezhettek a gyerekek – ezt ennél a korosztálynál különösen fontosnak tartjuk. Tábori munkánkban a drámatanárok – már a státuszuknál fogva is – egy az iskolától eltérő, együttműködésre épített tanár-gyerek (felnőtt-gyerek) viszony megtapasztalását kínálták a fiataloknak.

Színház-Dráma-Nevelés

– módszertani rendezvények országszerte –

Győr: középpontban a tréning – szakmai nap

A Magyar Drámapedagógiai Társaság a Nemzeti Kulturális Alapprogram egyik pályázatán elnyert támogatás segítségével 2003-ban terjesztette ki először a Színház-Dráma-Nevelés módszertani hétvégét vidéki városokra is. 2003-ban – Budapesten kívül – Kecskemét és Veszprém mellett Győr volt az a helyszín, ahol módszertani rendezvényt hoztunk létre. Győrben kétszer is: a 2003-as év tavaszán már volt egy drámás nap, ami az általános iskolában drámát tanítóknak szólt, szeptemberben pedig olyan programokat, bemutató foglalkozásokat terveztünk és szerveztünk, melyek célközönsége a középiskolákban drámával tanítók voltak. Ez a rendezvény nem mozgatta meg annyira a győri és Győr környéki drámásokat, mint ahogyan azt vártuk. Így idén, a rendezvény kitalálásának és szervezésének időszakában megpróbáltuk pontosabban felmérni azt, hogy mire lenne szükség, milyen típusú és tartalmú drámás napot szeretnének és találnának hasznosnak a Győr környékiek.

A feltérképezés eredményeképpen egy olyan drámapedagógiai rendezvényt szerveztünk 2004. szeptember 25-re Győrbe, a Révai Miklós Gimnáziumba, melynek keretei között pedagógusoknak szóló *tréningekkel* akartuk a szakmai továbblépés és gazdagodás lehetőségét megadni a drámát általános vagy középiskolában tanítóknak, vala-

mint művészeti iskola színjáték tanszakán dolgozóknak. A műhelymunka formájában megvalósuló közös gondolkodás, játék lehetősége valóban megmozgatta a régió drámásait, ugyanis az egy napos rendezvényen körülbelül negyvenen jelentek meg.

Három – eltérő témát feldolgozó – műhelymunka jelentette a győri program gerincét, és párhuzamos programként a Nemzeti Kulturális Alapprogram által támogatott *Emberfaragó* program keretei között a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ *Már megint itt van a... szerelem* című színházi nevelési programja került megrendezésre. Ezen program keretei között a színészdrámatanárok segítségével a megszokottnál jóval színebben, izgalmasabban és hatékonyabban lehet beszélni és játszani szerelemlről, párkapcsolatról. Ez az előadás 1993 óta látható, szeptemberben, Győrben, a Révai Gimnázium 8. osztályosaival és a Gyakorló Általános Iskola 7. osztályosaival játszottak együtt a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ munkatársai. Az érdeklődő drámatanárok – voltak többen is – végignézheték a színházi nevelési foglalkozást.

Akik nem a színházi nevelési foglalkozást választották, azoknak először Takács Gábor vezetésével egy olyan műhelymunkán való közös gondolkodásra volt lehetőségük, ami a drámaóra-tervezés módszereit, útjait, különböző fázisait és nehézségeit járta körül. *Hogy ne csak ötlet maradjon...* címmel Takács Gábor a KÁVA Kulturális